

Оксана СИДОРЕНКО,

orcid.org/0000-0002-9423-5964

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри культурології та українознавства
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
(Запоріжжя, Україна) oksana_sydorenko@ukr.net

Світлана КОЗИРЯЦЬКА,

orcid.org/0000-0003-4372-6082

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри культурології та українознавства
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
(Запоріжжя, Україна) kozyriatska@gmail.com

Ольга ФЕДЬКО,

orcid.org/0000-0002-2993-9471

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри культурології та українознавства
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
(Запоріжжя, Україна) fedko_olga@ukr.net

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

У статті досліджено зміст та структуру загальнокультурної компетентності як важливої складової професійної підготовки фахівців у системі вищої медичної освіти. Наголошено, що формування названої компетентності сприяє розвитку освітньої активності студентів, яка базується на власних цінностях та переконаннях, активізує процеси сприйняття та формує самостійну й активну позицію в навчанні, виховує розуміння необхідності вироблення навичок взаємодії з пацієнтами з урахуванням їх індивідуальних особливостей. Загальнокультурну компетентність розглянуто як синтез таких складових: когнітивний компонент, інформаційно-смысловий, емоційно-емпатійний, мотиваційно-ціннісний, етичний, комунікативний, проблемно-практичний. Підкреслено, що у своєму взаємозв'язку названі компоненти забезпечують систематизацію знань про сутність і закономірності комунікації, вплив етнокультурного чинника, розвивають навичку правильно зчитувати й інтерпретувати інформацію про соціокультурні особливості індивіда як важливі складники психологічного портрету пацієнта. Встановлено, що важливою складовою загальнокультурної компетентності є усвідомлення етичних норм і моральних принципів, які лежать в основі міжособистісної взаємодії та забезпечують діалог культур і світоглядів, постають як регулятори поведінки та елементи ціннісного знання. Обґрунтовано, що усвідомлене пізнання соціокультурної реальності, прийняття гуманістичних цінностей, здатність сприймати внутрішній світ іншої людини, встановлювати міжособистісну взаємодію на рівні розуміння й емпатії, а також уміння розв'язувати поставлені завдання шляхом інтеркультурної комунікації сприяє розвитку толерантності, актуалізує формування внутрішніх спонукань до ціннісної рефлексії, відповідального ставлення до життя і здоров'я людини, дотримання норм професійної етики та деонтології. Окреслено концептуальні засади формування загальнокультурної компетентності в системі вищої медичної освіти, які, зокрема, мають базуватись на вивченні дисциплін гуманітарного циклу.

Ключові слова: загальнокультурна компетентність, гуманітарні дисципліни, галузь охорони здоров'я, система вищої медичної освіти, професійна підготовка фахівців.

Oksana SYDORENKO,*orcid.org/0000-0002-9423-5964**Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Cultural Studies and Ukrainian Studies
Zaporizhzhya State Medical and Pharmaceutical University
(Zaporizhzhia, Ukraine) oksana_sydorenko@ukr.net***Svitlana KOZYRYATSKA,***orcid.org/0000-0003-4372-6082**Candidate of Sciences in Social Communications, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Cultural Studies and Ukrainian Studies
Zaporizhzhya State Medical and Pharmaceutical University
(Zaporizhzhia, Ukraine) kozyriatska@gmail.com***Olha FEDKO,***orcid.org/0000-0002-2993-9471**Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Cultural Studies and Ukrainian Studies
Zaporizhzhya State Medical and Pharmaceutical University
(Zaporizhzhia, Ukraine) fedko_olga@ukr.net*

CONTENT AND STRUCTURE OF GENERAL CULTURAL COMPETENCE OF FUTURE HEALTH CARE PROFESSIONALS

In the article the content and structure of general cultural competence as an important component of professional training of specialists in the system of higher medical education are studied. It is emphasized that the formation of the mentioned competence contributes to the development of students' educational activity, which is based on their own values and beliefs, activates the processes of perception and forms an independent and active position in learning, and fosters an understanding of the need to develop skills for interacting with patients, taking into account their individual characteristics. General cultural competence is considered as a synthesis of the following components: cognitive component, semantic, emotional-empathic, motivational-value, ethical, communicative, problem-practical, informational. It is emphasized that in their interrelationship, the mentioned components provide systematization of knowledge about the essence and patterns of communication, the influence of the ethnocultural factor, and develop the skill to correctly read and interpret information about the socio-cultural characteristics of the individual as important components of the patient's psychological portrait. It has been established that an important component of general cultural competence is the awareness of ethical norms and moral principles that underlie interpersonal interaction and ensure a dialogue of cultures and worldviews, acting as regulators of behavior and elements of value knowledge. It has been substantiated that conscious knowledge of socio-cultural reality, acceptance of humanistic values, the ability to perceive the inner world of another person, establish interpersonal interaction at the level of understanding and empathy, as well as the ability to solve tasks through intercultural communication contributes to the development of tolerance, actualizes the formation of internal motivations for value reflection, a responsible attitude to human life and health, and adherence to the norms of professional ethics and deontology. The conceptual principles of the formation of general cultural competence in the system of higher medical education are outlined, which, in particular, should be based on the study of disciplines of the humanitarian cycle.

Key words: *general cultural competence, humanities, healthcare industry, system of higher medical education, professional training of specialists.*

Постановка проблеми. Сучасне суспільство, яке зазнає перманентних трансформацій, потребує фахівців, спроможних виходити за межі існуючих патернів у застосуванні знань, умінь і навичок (а не демонструвати лише кількісний їх вияв), використовувати досвід, емоційний стан і волю для вирішення певних проблем, акумулювати в собі потенціал, здобутий під час навчання й орієнтований на формування широкого спектра здатностей діяти у пропонованих обставинах. Відтак, основою нової освітньої парадигми у вищій школі стає використання компетентнісного підходу. На нашу думку,

однією з важливих компетенцій для студентів-медиків є загальнокультурна компетенція, яка передбачає не лише наявність соціальних якостей, знання культурного, релігійного й етнічного різноманіття, що дасть змогу реалізовувати моделі толерантної поведінки у майбутній професійній діяльності, а й здатність до духовного збагачення та саморозвитку. Основоположну роль у її формуванні, безперечно, відіграють дисципліни гуманітарного циклу. Отже, важливим є визначення структури такої компетенції (її ключових аспектів), а також обґрунтування основних засад її формування.

Аналіз досліджень. Особливості впровадження компетентнісного підходу у практику навчання розглядали В. Хутмахер, Дж. Равен, І. Єрмаков, В. Луговий, О. Локшина, Л. Хоружа та ін. Питанню формування культурної компетентності майбутніх фахівців у сучасному освітньому просторі приділяли увагу О. Березюк (Березюк, 2013), О. Квітка (Квітка, 2020), О. Крутенко (Крутенко, 2014). Релевантними для нашого дослідження є погляди Г. Локаревої, Л. Вішкіної та Т. Мороз щодо особливого значення цієї компетентності у підготовці майбутнього працівника системи «людина-людина». Слушною є позиція Г. Локаревої щодо формування творчої особистості й майбутнього креативного спеціаліста шляхом розширення його культурних горизонтів (Локарева, 2015), а також Н. Бондаренко, Т. Липченко про важливість формування культурної компетентності на заняттях з української (Бондаренко, 2019) та іноземної мови (Липченко, 2021).

Мета статті. Визначити й обґрунтувати структуру загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я та виокремити концептуальні засади її формування в системі вищої медичної освіти.

Виклад основного матеріалу. У буремні періоди суспільно-історичних змін проблема духовно-морального розвитку особистості набуває особливого значення, адже культура взаємодії, етично-моральні норми та емпатійні навички стають запорукою гармонійного співіснування членів соціуму. Високий професійний рівень, мобільність, майстерність, індивідуальний підхід у діяльності, здатність до професійної взаємодії на засадах толерантності й співпереживання, розуміння культурологічних основ сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій неможливі без формування загальнокультурної компетентності майбутнього спеціаліста. Релевантним для нашого дослідження є таке визначення загальнокультурної компетентності: «Це інтегративна якість особистості, яка характеризується знаннями щодо національної та світової культурної спадщини, вміннями їх аналізувати та оцінювати; володіє культурою міжособистісних відносин та дотримується принципів толерантності у взаємодії з іншими людьми» (Зубчевська, 2013: 43). Малихін О. та Гриценко І. переконливо зауважують, що освоєння світової й національної культурної спадщини «спонукає студента до активного використання культурних еталонів і цінностей у повсякденній взаємодії з оточенням, стимулює прояв розсудливості й толерантності, у тому числі – при розв'язанні навчальних, пізнавальних, між-

особистісних проблем» (О. Малихін, І. Гриценко, 2015: 197).

Досягненню вищого, професійно орієнтованого рівня володіння загальнокультурною компетентністю майбутнього медичного працівника сприяє гуманітарна складова у вищій медичній освіті, яка формує парадигму загальнолюдських норм і цінностей, спонукає до активного послугування в усіх сферах життя культурними еталонними надбаннями, демонструє позицію безконфліктного, позбавленого догматизму ставлення до різноманіття релігійних, політичних позицій, відмінностей у життєвих орієнтирах, вчить критичному мисленню та розважності.

На важливості культурологічного підходу в освіті наголошує О. Семенов, вона підкреслює, що як конкретно-наукова методологія пізнання й перетворення дійсності він «ґрунтується на аксіології – ученні про цінності та ціннісну структуру світу» (Семенов, 2013), тому комплекс гуманітарних дисципліни формує систему цінностей, через яку людина «розкривається» як особистість загалом і як професіонал зокрема.

Спираючись на погляди інших дослідників (І. Гриценко, О. Малихін, 2015; О. Березюк, 2013; О. Квітка, 2020; С. Яблоков, 2014) та виходячи з власної практичної діяльності, можемо виділити такі складові загальнокультурної компетентності:

1. Когнітивний компонент «полягає в освоєнні образів і цінностей світової культури, культурно-історичного й соціального досвіду різних країн і народів, що надалі стануть орієнтовною основою діяльності особистості в полікультурному суспільстві» (цит. за О. Березюк, 2013).

Базові знання щодо культурно-світоглядних особливостей представників різних поколінь студенти здобувають у рамках курсу «Історія української культури», вивчаючи як споконвічні ідеали та цінності українського народу, так і нав'язані за радянської доби погляди (зокрема нехтування своїм здоров'ям заради трудового подвигу), а також здійснюючи їх зіставлення з характерними для їхнього покоління думками й переконаннями.

Осмилення студентами обов'язкових для успішної комунікації з релігійною особою засад забезпечується вивченням «Основ християнської етики і моралі». У межах цієї дисципліни студенти навчаються обґрунтовувати власну професійну позицію, спираючись на фахові знання та медичні потреби людини, водночас враховуючи духовний зміст християнської моралі як універсальної основи деонтології та біоетики.

Дисципліни «Культура спілкування», «Теорія та практика професійної мовної комунікації»,

«Культура спілкування фізичного терапевта» розширюють когнітивне підґрунтя загальнокультурної компетентності через систематизацію знань про сутність комунікації, моделі спілкування та характерні форми і прийоми, вплив етнокультурного чинника на перебіг комунікативної взаємодії, а також розвивають навичку правильно зчитувати й інтерпретувати вербальні й позавербальні засоби вираження думки.

Здатність інтерпретувати інформацію не лише про психофізіологічні, а й про соціокультурні особливості індивіда як важливі складники психологічного портрета пацієнта забезпечується вивченням дисциплін «Педагогіка та психологія» та «Психологія спілкування».

Сукупність знань дисциплін гуманітарного циклу не лише формує інтелектуально-інформаційний ресурс студента, а й перетворює його на активного субєкта, що здійснює цілеспрямовану діяльність, яка відповідає ціннісно-світоглядній (гуманітарній) картині світу.

2. *Інформаційно-смісловий компонент* характеризує засвоєння та поглиблення знань про загальноприйняті норми культури, здатність до систематизації, узагальнення, фільтрування, актуалізації здобутої інформації у процесі вдосконалення загальнокультурної компетентності. Її високий рівень ґрунтується передусім на високій точності й ефективності оперування «сміслами»: на здатності усвідомлено використовувати комунікативні засоби для отримання правдивої й точної інформації під час спілкування з пацієнтом, формування свідомого ставлення до процесу лікування та належної мотивації з урахуванням притаманних йому індивідуальних соціокультурних особливостей (зумовлених національністю, вихованням, віком, релігійними переконаннями, тощо). Важливою складовою смислового аспекту загальнокультурної компетентності є усвідомлення етичних норм і моральних принципів, які лежать в основі міжособистісної взаємодії та забезпечують діалог культур і світоглядів. Осмислені морально-етичні категорії рівності, поваги, уважності, тактовності й делікатності постають не лише регуляторами поведінки, а й елементами ціннісного знання.

Крім того, якісний навчальний процес студента завжди визначався засвоєнням потрібної інформації, однак у наш час базові інформаційні джерела (підручники, посібники, лекції) не завжди спроможні забезпечити потрібним обсягом знань. Актуалізація самоосвітньої компетентності, формування мотиваційно-ціннісного компонента змушує студентів шукати додаткові інформаційні ресурси, якість змісту яких визначає якість освіти. Зважаючи на радянський досвід України, позначений на ідеологічно спотвореному впливові на всю вітчизняну гуманітаристику (мову, історію,

культуру, релігію), сучасний інфопростір перенасичений джерелами зі сфальшованими матеріалами. Тому вкрай необхідним є виділення в межах загальнокультурної компетентності інформаційного компонента, головне завдання якого – сформулювати критичний підхід як до джерел інформації, так і до оцінювання інформації. Студент має навчитися до нових матеріалів ставитися від початку з недовірою, здійснювати якісне опрацювання матеріалу, вдаватися до його перевірки, зокрема шляхом зіставлення різних джерел, авторів, позицій тощо. Критицизм має бути обов'язковою характеристикою для студента, адже він забезпечує якість освіти, у подальшому якість професійної самореалізації, громадянської позиції, самовияву тощо.

3. *Мотиваційно-ціннісний компонент* включає мотиви, цілі, ціннісні установки особистості та передбачає ставлення до майбутньої суспільно корисної діяльності; спрямований на формування ціннісно-орієнтовної готовності до міжкультурної комунікації, обміну та толерантності. Він актуалізує формування внутрішніх спонукань до усвідомленого пізнання соціокультурної реальності та прийняття гуманістичних цінностей як регуляторів поведінки та діяльності. Професійна діяльність медичного працівника потребує не лише сформованих умінь взаємодії, а усвідомлення цінності людини, відповідальності за результати професійних рішень і готовності діяти відповідно до етичних та культурних норм. У цьому контексті мовлення постає не стільки інструментом безпосереднього спілкування, скільки засобом осмислення, інтерпретації та трансляції соціально значущих смислів.

У фокусі мотиваційно-ціннісного аспекту перебуває орієнтація на усвідомлення значення культури спілкування як складника професійної ідентичності, здатність до адекватного розуміння інформації, осмислення змісту висловлювань, прийняття принципів логічності, переконливості та доступності викладу як культурних норм професійної діяльності. Формуванню таких установок сприяє вивчення дисциплін «Українська мова (за професійним спілкуванням)», «Культура спілкування», «Психологія спілкування», «Соціальна психологія», завдяки яким студенти усвідомлюють цінність спілкування як засобу впливу на світогляд і поведінку людини.

Саме цінності, виконуючи функцію внутрішніх стимулів, визначають аргументи й факти, якими необхідно створити у пацієнта належну мотивацію до діяльності. У цьому контексті дисципліни «Історія України та української культури», «Основи християнської етики і моралі» забезпечують засвоєння загальноприйнятої системи світоглядних і моральних цінностей, на основі яких відбувається усвідомлення рушійних внутрішніх чинників пацієнтів, а також соціальної

ролі фахівця, його відповідальності та культурної самопрезентації.

Дисципліна «Медицина та художня культура» покликана показати суспільну роль лікаря у різні культурно-історичні епохи, формуючи у студентів розуміння соціальної відповідальності обраної професії, ознайомити з художніми творами, присвяченими медичній тематиці, зокрема й створених медичними працівниками, що дає змогу здобувачам освіти засвоїти досвід взаємодії з пацієнтами «з перших рук», морально підготуватися до викликів і труднощів обраної професії.

Реалізація мотиваційно-ціннісного аспекту загальнокультурної компетентності в освітньому процесі передбачає орієнтацію на осмислення студентами змісту навчальної діяльності, її особистісної та професійної значущості. Викладання зазначених дисциплін має ґрунтуватися на принципі змістової та смислової спрямованості, що стимулює розвиток здатності до аналізу, оцінювання й аргументованого вибору позиції.

4. *Етичний компонент* майбутнього медичного працівника репрезентує систему професійно й соціально значущих цінностей, моральних норм і принципів, що регулюють його діяльну сферу. Він визначає здатність усвідомлювати моральні виміри медичної практики, відповідально ставитися до життя і здоров'я людини, дотримуватися норм професійної етики та деонтології.

Етичний компонент при підготовці майбутнього медика виконує інтегративно-регулятивну функцію, поєднуючи фахові знання з гуманістичними цінностями. Його зміст ґрунтується на засвоєнні таких етичних категорій, як милосердя, відповідальність, справедливість, толерантність, повага до гідності пацієнта, конфіденційність та професійна чесність, а також на здатності застосовувати їх у клінічній і комунікативній практиці.

Формування етичного компонента загальнокультурної компетентності передбачає розвиток емпатії, моральної рефлексії, навичок етичного прийняття рішень і конструктивної взаємодії з пацієнтами, їхніми родинами та колегами. На заняттях з «Української мови (за професійним спрямуванням)» відбуваються дискусії щодо основних навколomedичних морально-етичних проблем: абортівна контрацепція, трансплантація органів, сурогатне материнство, експерименти з генами, евтаназія тощо. Дисципліна формує уявлення про правила взаємодії з пацієнтами, закладає основи розуміння складних завдань і викликів лікарської діяльності щодо дотримання прийнятих у суспільстві морально-етичних норм та дотримання законодавчих і правових вимог. Поглиблюють та узагальнюють ці знання на курсах «Деонтологія», «Культура спілкування», «Психологія спілкування», «Соціальна психологія».

В умовах зростання соціальної відповідальності медицини та ускладнення професійних

викликів цей компонент набуває особливої значущості, оскільки сприяє становленню фахівця, здатного поєднувати високий рівень професіоналізму з гуманістичною спрямованістю медичної діяльності.

5. *Емоційно-емпатійний компонент* спирається на соціально прийняті норми вираження емоцій, здатність сприймати внутрішній світ іншого й ототожнювати себе з ним, встановлювати міжособистісну взаємодію на рівні розуміння й емпатії.

Емоційна сфера постає важливим елементом гуманістичного світогляду та професійної відповідальності, адже професійна діяльність у сфері охорони здоров'я передбачає не лише раціональне осмислення ситуацій, а й здатність до емоційного переживання, контролю над власними емоціями, уваги до почуттів пацієнтів, емпатії, ставлення до людини як найвищої соціальної цінності загалом. Вагома роль цієї складової у підготовці майбутнього медичного фахівця зумовлена надзвичайною емоційною чутливістю та вразливістю пацієнта під час відвертої розмови з лікарем про свої проблеми і труднощі. Ще на початковому етапі загальної підготовки, до початку спеціалізованих занять із психології та психіатрії студенти здобувають базові знання про емоційну сферу особистості на елективних курсах «Основи психології», «Психологія спілкування», «Соціальна психологія», «Педагогіка та психологія», вивчаючи прості вправи на (само)заспокоєння та контроль над емоціями. Доцільно сформулювати уявлення про емоції як загальнолюдську цінність, рушійну силу, а не слабкість; підкреслити значущість належної емоційної рефлексії та здатності оцінювати власний стан і, відповідно, задовольняти свої емоційні потреби, що стане базою для профілактики професійного вигорання спеціаліста, визначення індивідуальних орієнтирів та мотивації подальшого особистісного і професійного зростання. На заняттях з «Медицини та художньої культури» порушується питання арт-терапії, можливості перетворення власного хобі на інструмент автотерапії, переживання власних емоційних труднощів. Усвідомлене формування навички роботи з власною емоційною сферою дасть змогу працівникам системи «людина – людина» передати особистий досвід далі – своїм пацієнтам, адже попри те, що процес лікування не завжди вимагає залучення психолога, емпатія та психологічна підтримка є запорукою його успіху. Отже, уміння усвідомлювати власні емоційні стани, інтерпретувати емоції інших людей і корегувати емоційні реакції набуває статусу не лише чинника ефективної взаємодії, а й складника професійної культури лікаря. Емоційна врівноваженість, здатність до співпереживання, відповідальне ставлення до пацієнта як до суб'єкта взаємодії забезпечують прийняття етично виважених рішень, збереження самокон-

тролю в стресових і екстремальних ситуаціях та формування стійких гуманістичних цінностей.

6. *Комунікативний компонент* загальнокультурної компетентності передбачає оволодіння системою теоретичних знань, що охоплюють норми, закони та правила спілкування, основи риторики, уявлення про умови ефективної комунікації, а також способи осмислення і подолання конфліктних ситуацій. Варто відзначити, що в процесі взаємодії лікаря та пацієнта саме живе мовлення є основним інструментом пізнання «іншого», шляхом до розуміння його внутрішнього стану, мотиваційно-ціннісної сфери.

Когнітивний аспект в єдності з комунікативним першопочатково реалізується під час вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», оскільки студенти відпрацьовують потрібні для спілкування з пацієнтом етикетні мовні формули, усталені вирази, підвищують рівень культури власного мовлення (шляхом виконання вправ на редагування, тестових завдань, спрямованих на засвоєння норм слововживання тощо).

Комунікативний аспект роботи з людьми є надзвичайно важливим, тому в процесі підготовки майбутніх медичних працівників особливе значення надається формуванню комунікативної компетентності.

7. *Проблемно-практичний компонент* передбачає наявність умінь розв'язувати поставлені завдання шляхом інтеркультурної комунікації, передавати знання й навички іншим, дотримуючись загальноприйнятих норм культурної взаємодії, осмислювати ефективність й успішність власної діяльності і поведінки.

Проблемно-практичний компонент пов'язаний з реалізацією набутих знань у практичній діяльності та спрямований на формування здатності до усвідомленого застосування інтелектуальних і культурних ресурсів у різних освітніх і професійних ситуаціях. На початковому етапі підготовки майбутніх медичних працівників цей аспект реалізується завдяки комунікативним симулятивним ситуаціям, що дає змогу відпрацювати свої навички у контрольованому навчальному середовищі до початку роботи з хворими.

Важливу роль також відіграє індивідуальне виконання завдань різного рівня складності на заняттях з «Української мови (за професійним спрямуванням)», які сприяють розвитку монологічного й діалогічного мовлення та когнітивної активності студентів.

Підготовка й виголошення доповідей з медичної проблематики орієнтує студентів на свідоме використання термінологічного апарату, розвиток логічного мислення, уміння структурувати

матеріал, адаптувати до аудиторії та презентувати його відповідно до норм риторики. Підготовка презентацій до доповідей також спрямована на формування навичок відбору, узагальнення й «ущільнення» інформації, планування виступу з урахуванням регламенту, що є показниками сформованості когнітивної саморегуляції. Такий вид діяльності дає змогу оцінити уміння аргументувати, ставити змістовні запитання, аналізувати реакцію аудиторії, коригувати власну комунікативну стратегію, використовувати ілюстративні матеріали, отримувати зворотний зв'язок від слухачів, слідкувати за рівнем складності матеріалу, шукати творчі шляхи для його кращого пояснення й закріплення, що буде корисним під час взаємодії з пацієнтами різного віку, з різним рівнем пізнавальних здібностей, з індивідуальними психофізичними та соціокультурними особливостями.

Особливо ефективними є заняття з використанням методики рольових ігор, коли студенти моделюють ситуацію взаємодії з пацієнтом відповідно до заданих параметрів. Під час виконання таких завдань студенти відпрацьовують не лише навички вербальної комунікації, а й використання невербальних засобів, дотримання етикетних та етичних норм.

Професійна діяльність часто відбувається в умовах нестандартних ситуацій, це потребує здатності оперативного аналізувати обставини, прогнозувати наслідки дій і приймати відповідальні рішення у процесі взаємодії з хворим. Формуванню таких умінь сприяє вивчення дисциплін «Педагогіка та психологія», «Психологія спілкування», «Соціальна психологія», а також дисциплін, спрямованих на осмислення мовної комунікації у медичній сфері, зокрема «Теорія та практика професійної мовної комунікації», «Культура спілкування», які забезпечують можливість змодельовати різні ситуації з професійної діяльності, проаналізувати ефективність різних стратегій взаємодії у зазначених умовах, спрогнозувати можливі труднощі та шляхи їх вирішення.

Висновки. Отже, загальнокультурна компетенція є засадничою, оскільки формує у студента такі якості, які забезпечують гармонійне входження в соціокультурний контекст завдяки розвинутій пізнавальній активності, самосвідомості та самоактуалізації, утвердженій ціннісній парадигмі, вмінню комунікувати, користуватися інформацією. Опанування цією компетентністю можливе лише через засвоєння знань і досягнень сучасної гуманітаристики, представлені низкою дисциплін, включених до процесу підготовки студентів-медиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березюк О. Формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців в сучасному освітньому просторі. *Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців: збірник наукових праць* / за ред. О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. С. 10–19.
2. Бондаренко Н. Формування культурної компетентності як ключової на уроках української мови. *Молодь і ринок*. 2019. № 8(175). С. 94–99.
3. Зубчевська С. В. Формування загальнокультурної компетентності студентів як педагогічна проблема. *Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів* : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Умань, 2013. С. 43–46.
4. Квітка О. Зміст і структура загальнокультурної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 1, С. 14–19.
5. Крутенко О. В. Формування загальнокультурної компетентності учнів загальноосвітнього навчального закладу відповідно до вимог нових Державних стандартів. Черкаси, 2014. 68 с.
6. Липченко Т. Формування культурологічної компетентності майбутніх правоохоронців під час вивчення іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 32. Т. 1. С. 105–107.
7. Локарева Г. В. Соціокультурні компетентності як складова загальної культури творчої особистості. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2015. № 2. С. 36–45.
8. Малихін О. В., Гриценко І. С. Формування загальнокультурної компетентності студентів філологічних спеціальностей : монографія. Київ, 2015. 492 с.
9. Семенов О. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх економістів. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. пр. Кривий Ріг, 2013. С. 266–270.
10. Яблоков С. В. Визначення загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов як педагогічної категорії. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2014. № 3(20). С. 41–44.

REFERENCES

1. Bereziuk O. (2013) Formuvannia polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv v suchasnomu osvithomu prostori [Formation of multicultural competence of future specialists in the modern educational space]. *Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentsii maibutnikh fakhivtsiv*. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. P. 10–19. [in Ukrainian]
2. Bondarenko N. (2019) Formuvannia kulturnoi kompetentnosti yak kliuchovoi na urokakh ukrainskoi movy [Formation of cultural competence as a key element in the ukrainian language lessons]. *Molod i rynek*. No 8(175). P. 94–99. [in Ukrainian]
3. Zubchevska S. V. (2013) Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti studentiv yak pedahohichna problema [Formation of students' general cultural competence as a pedagogical problem]. *Suchasni tekhnologii rozvytku profesiinoi maisternosti maibutnikh uchyteliv*. Uman, P. 43–46. [in Ukrainian]
4. Kvitka O. (2020) Zmist i struktura zahalnokulturnoi kompetentnosti studentiv humanitarnykh spetsialnoston [Content and structure of general cultural competence of students of humanitarian specialties]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. No 1, P. 14–19. [in Ukrainian]
5. Krutenko O. V. (2014) *Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti uchniv zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu vidpovidno do vymoh novykh Derzhavnykh standartiv* [Formation of general cultural competence of students of a general educational institution in accordance with the requirements of the new State Standards]. Cherkasy. [in Ukrainian]
6. Lypchenko T. (2019) Formuvannia kulturolohichnoi kompetentsii maibutnikh pravookhorontsiv pid chas vyvchennia inozemnoi movy [Formation of cultural competence of future law enforcement during the study of a foreign language]. *Innovatsiina pedahohika*. Issue 32. Vol. 1. P. 105–107.
7. Lokarjeva H. V. (2015) Sotsiokulturni kompetentnosti yak skladova zahalnoi kultury tvorchoi osobystosti [Sociocultural competencies as a component of the general culture of a creative personality]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Pedahohichni nauky*. No 2. P. 36–45. [in Ukrainian]
8. Malykhin O. V., & Hrytsenko I. S. (2015) *Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti studentiv filolohichnykh spetsialnoston [Formation of general cultural competence of students of philological specialties]*. Kyiv. [in Ukrainian]
9. Semenog O. M. (2013) Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv [Communicative competence formation of future economists: axiological approach]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*. Kryvyi Rih. P. 266–270. [in Ukrainian]
10. Yablokov S. V. (2014) Vyznachennia zahalnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov yak pedahohichnoi katehorii [Definition of common cultural competence of future foreign languages teachers as pedagogical category]. *Naukova skarbnytsia osvity Donechchyny*. No 3(20). P. 41–44. [in Ukrainian]

Дата першого надходження статті до видання: 25.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.04.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

